

A magyar nyelvr?l magyaroknak 9.

2010 október 24. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Kies hazánkban szokás id?nként kiosztani az utolsó polihisztor címet. Semmi értelme. Nem mintha nem lett volna nagy ember az éppen feldicsért utolsó, de micsoda gazdagság! nyakunkon a következ?! Kérem, vegyük tudomásul, hogy messze van még az utolsó magyar polihisztor.

ÉG

ég (égbolt), ég (lángol), üveg, üeg, jég, Auge (N, eye (A, oc(ulus) (L, okuláré

Vajon miért ugyanaz az ég (égbolt) és az ég (lángol) szó? Az azonosság nem a véletlen játéka, s?t ide sorolhatjuk még az üveg, a jég, a német Auge, angol eye és a latin oc(ulus) szót is. Ez mind ugyanaz a szó, csak a kiejtés különbözik kissé.
A megfejtést az ógörög aügé [????] szóban találjuk meg, melynek jelentése: *világos, átlátszó, csillogás, ragyogás, szemek, napfény, t?z fénye*. E jelentés alapján pontosan megértjük az alábbi szavakat, vagyis azt, hogy miért e szóval nevezték meg ?ket:
Német:
AUGE = szem, mert fényes, ragyogó
Angol:
EYE (Auge és eye – óangol ?ge – között csak kis kiejtési eltérés van.)
Latin:
OC(ulos) = szem. Régies okuláré: szemüveg. Különösen érdekes, hogy maga a **szem** szó teljesen véletlenül azonos a magot, rügyet, homokot, általában apró részeket jelent? **szem** (kicsinyezve szemcse, szemcsés) szóval, ám a latin oc(ulos) ugyancsak jelent rügyet, de szemalakú foltot és gumót is, mint amilyen akár a babszem is. Ugyanakkor latin s?men (a szem gyökb?l, mintegy "szemeny") = mag, állatok ondója, bujtó ág (ld. szemzés) utód, ivadék, gyemek. A mai magyarban is ugyanígy: "egy **szem** gyermekem".
Magyar:
ÉG: (lángol), a t?z is ragyogó, fényes.
ÉG: a palócban IEG: égbolt, mert az égbolt is átlátszó, ragyogó, világos, fényes.
ÜVEG: tájnyelvben még ÜEG, IEG (régen ?G is): az üveg is átlátszó, fényes.
JÉG: az ieg, üeg temészetes kiejtési változata a jég szó. Bizonyára üvegre emlékeztet? voltáról tapadt rá a ieg > jég megnevezés.

SZEM1

szem, szemcse, szemecske, szemét, szemet, szmet (Szótv, szemetes, szemes (pl. takarmány), szemerkél, szemezget, szemez, szemzés, Same (N, Samenhülle (N, semen (L, puzamnosz (Óg, puzamatosz (Óg

p**szamat**|osz [yamat|oV] = szemet-osz, ahonnan az -osz véget elhagyva kapjuk a szem|et, szem|ét szót. Ógörög jelentése a szótár szerint: homokszemek, homokpart, homok
p**szamm**|osz [yammoV] = homoksivatag, tehát pszamm|osz = szem|osz ~ szem|es; s e szem gyök áll a homok|szem, szem|ezget, szem|erkél, szem|cse, szem|zés, bab|szem stb. szavakban is

Tehát a szem szógyök érteménye: apró, magában álló darab, kicsi, elkülönül? rész. Jól közelíti eredeti jelentését a szem|cse, szemecs|ke szó.[1] Így lehet a szem gyök jelentése egyúttal mag is, mint pl. latin semen = szem, mag (tehát szem-eny), német Sam|e = szem, mag, Samen|hülle = szem|hél (hülle = hél > héj), azaz mag|héj. És még: szemes takarmány, gyöngyszem, sz?l?szem, babszem, mákszem, tyúkszem, szemölcs, s mint szintén apró valami: homokszem. Például a rügy is szem, innen a szemez szó. Aki szemel: szemenként válogat, gy?jt. Az es? is szemerkél, ha nagyon szemcsés, apró szem?. „Az anya egy szem gyereke”. De így érthetjük meg az ógörög pszammosz = szemmosz: szemes szó sivatag jeletését is: telve van szemekkel, szemcsékkel. A szem az -et képz?vel: szemet (mint tün-et, fog-at), vagyis a sivatag, homokpart tényleg szemet-es, ógörögösen mély hangrendben szamat|osz (pszammatosz): szemekkel, szemcsékkel teli. Például a polcon lerakódott por, porszemek sokasága is igazi szem|et, mai kiejtéssel szemét, de a régi szótárakban még valóban szemet alakban szerepel, innen hangvesztéssel a szlovák szmet = szemét szó).
Így a szem érteménye: különálló, elkülönült kis valami. E szónak semmi köze a látószerv "szem" nevéhez.

KOFA

kofa, guta, kaffog, kaffant > vakkant, kultr, kaufen, kaufhaus, kupec, kupity

A (lou-) lov, (tou-) tav stb. típusú szavaink „v” hangja sok esetben „f”-fé vált: (kou >) kuv > kaf. E kaf-ból adódik a kaff|ant szó, melyb?l a kaf megfordításával (kaff 1 vakk) jött létre a vakk|ant szó. E kaf, kaffant, kaffog szó tovább is ágazott. Az ?si id?kben az árusok harsány kiáltásokkal, azaz kaffogva árulták portékáikat. („Jár a szája, mint a kofáé”.) Ez a szokás japánban még az áruházakban is megmaradt mindmáig, pl. a húst áruló részlegekben figyeltem fel erre. Így a kaf szó egyenest az árusok elnevezésévé is vált, nev-ezetesen e kaff szót?b?l adódik: kof|a, kuf|ár, német: kauf|haus, azaz kaff|ház: áruház, továbbá a szó valódi jelentését teljesen megfordítva: kauf|en, tehát kauf|ni, kaff|ni[2] = vásárolni. A szlávban a kauf f hangja p-vé vált: kup, innen a szláv kup|ity és a kup|ec szó.

A *CzF* szótár szerint persa guf-ten am. beszélni, és gufa (tehát kofa) am. beszél?. Tehát ezek jelentése is kaff, kaffogás.

MOTORIKUS

motorikus, mocorikás, motor, mocor

Mocor = motor, motorog = mocorog. A szokásos t-c hangcserér?l van csak szó.
Motor|ikus eszerint: mocor|ikás: akire, amire a mocorgás, mozgás jellemz?. Az -ikás, -ikos, -ékás sajátos, régi magyar (azaz ?snyelvi) toldalék, mint például: kar|ikás (kör|ikés), pántl|ikás, muzs|ikás, zsomb|ékos, verít|ékes, avagy a latinban, ógörögben: ch?r|?kus =kar|ikás *(a karhoz* [pl. énekkarhoz] *tartozó)*, m?l|?kus = mál|ékos v. mál|ikás *(lágy)*, ma röviden: máló, k|lop|ikósz = lop|ikás, azaz a lopkodás jellemz? rá (a szókezd? k hang csak el?hang).
Motorikus az értelmez? szótár szerint: *„Mozgékony, a pszichikumot ért hatásokra mozgással reagáló egyén."* Sz?kebb értelemben: *„Motorikus típus: az emlékezést cselekvéshez, mozgáshoz köti."* Vagyis egyaránt a mocorgásra való hajlamról van szó.

N?VÉR

n?vér, növér(l), noverca (L, nurse (A, növer?, nevel?, nevelde, növelde

A szó részei a népi szófejtés szerint: n?-vér. Azonban a szó ilyetén felbontása téves, amit érzünk is, ha a kórházi ápolón?t n?vérnek, mi több, n?vérkének nevezzük. Hiszen semmi képpen sem lehet a betegeknek n?i vére, n?i ága. Meg miért a n?vérem dolga lenne az ápolásom?
A helyes felbontás növ-ér: növeszt?, aki növeszt. Ezt igazolja a latin nov|er|ca szó, azaz egész pontosan: n?vérke = mostoha anya. Tehát a növér nem valódi anya, csak növel? = nevel? (ez egyazon szó)[3], másként kifejezve csupán gondozó. A CzF szótárban: *„NEVEL, (ne-v-el) áth. mn. nevel-t. Széles ért. eszközli, hogy valami n?jön."* /.../ *„NEVELDE, ld. NÖVELDE".*
Nover az angolban v nélkül szerepel[4]: nur(se), magyaros kiejtéssel nör(sz). Így már helyére is kerül a kórházi ápoló növér megnevezése. Növér tehát növel? = nevel?, s úgy képzett szó, mint a vez|ér, üz|ér, sint|ér, hóh|ér, fut|ár, csisz|ár, moln|ár stb. Valójában nincs is szükség a n?vér szóra, hiszen megvannak a helyes megnevezések a lány testvérre: a fiatalabb lánytestvér: húg, az id?sebb: néne.
Kétségtelen tény azonban, hogy jellegzetes a rokonság kifejezésére a vér szó: vér|rokonság, vér|eim, test|vér stb. A n?|vér esetében a félreértés abból adódik, hogy e szó eredetileg „n?testvér" volt, s ez összehúzva lett „n?vér"[5], kicsinyezve n?vérke, ami tényleg megtéveszt?en hasonlít a noverca (L, összevonva nurse (A szóhoz.

TAP

A **tap** t > cs: **csap** gyök jelentése: **két felület szorosan érintkezik**.
1.) Tap|ad, tap|asz, tap|aszt, tap|éta, tap|adó, tap|ló (azaz tap|oló: szorosan a fához tap|ad), tap|int, tap|ogat, tap|iz, tep|sed = szétterül, hangcserével ma: tesped, innen a tep|si szó is. Szép gondolat: tap|aszt|al (tap|asz|t|al) = ki|tap|og|at, tap|int|at|os = óvatosan érint. Két tenyér összeillesztése is tap: tap|s, gyakorítva tap|sikol.
Angol tap (t> cs: csap) = enyhe ütés, tapp|ing = csap|kodás. Német tap|s = legyintés, tapp|en (tappni) = tap|ogatni, tipp|en = tap|intani, u-val tup|fen = érinteni (innen: „tup|folni").
Francia top|er = kezet ad valamire, tap|i = lapuló (tap|adó), tap|is = sz?nyeg, tap|isser = tap|aszt, tap|er = felken. Szintén két felület érintkezésének látvénya rejlik a top|og, top|ánka, top|orzékol, tap|os, tapp|ancs szavakban.
Tap magas hangon: tip, tep: tip|or, tip|eg, tep|er (a földhöz tapasztja). Német tapp|en („topp|ni") = top|ogni, de egyúttal azt is jelenti, hogy tap|ogatni. Tap|ogató: csáp. Szanszkrit tup, ógörög tüp|tol [tupt?] („csap|tol") = csap|kod, ver.
Top, mint felül lév?: angol top = fels?, topp|ed = fedett, német tüp|fel = foltocska (azaz rátét: felül lév?). Francia top|er = valamire rááll. Ami felül lév?: felszín, ebb?l a top|ológia szó. A magyarban: két rongy egymáson – „folton folt" –, azaz legfelül is rongy: top|rongy. Tehát nem véletlen, hogy a felül rongy: top|rongy, felül semmi: top|less.
2.) A tap t hangját ma egyes szavakban cs-nek ejtjük: tap = csap, de sok nyelvben maradt a tap kiejtés. Mint például: angol tap (t> cs: csap) = enyhe ütés, tapp|ing = csap|kodás. Egybe csapottak: tap|at, ez ma: csap|at. Csop|ort értéménye ugyanez. Francia tap|ée = csap|at, tap|ette = csap|ó.
A hordóba becsapott: csap, de ácsolásnál az illeszt? fahenger (mint egybe illeszt?) is csap. Innen a csap|szeg szó. Csap így nyelet is jelenthet. Áttételesen: jég|csap, nyelv|csap. Angol tap = dugó, dugasz, kiejtési eltéréssel: scap|e = csape: nyél, slap = csap. Angol tap hordó csap|ját is jelenti: tap-hole = csap-nyílás, tap-water = csap-víz, tap-hause = csap-ház: kocsma.

Ugyancsak két felület érintkezése: csap|ás, csap|kod, csöp|ög. Angol chop = csap, csap|ás. Csap|adék, csöpp|en: ami le|csap|ódik. Csép|el, csep|ül, csép|hadaró (csap|kodó). Csap|a, csap|ás: kitaposott út. A lenyomódás értemény?l: csapp|an (csökken). Angol chapp|en = csapp|an, értsd: csökken.
Mint le|csap|ott: csap|ott kanál (pl. cukor, orvosság). Mint fejre csap|ott: csap|ka (talán eredetileg csap|ak), ma cs > s módosulattal: sap|ka (sapak, sapek?)
Csap|da: csap|ódó alkalmatosság vad fogáshoz. Csap|odár: ide-oda csap|ódik. Francia tap|oir = csapkodó.
A csap = tüp szóból származik a típ|us szó, s a típ|us, ógörögben tüp|osz [tupoV] szó eredetileg azonos magával a csap|asz: csap|ás szóval. Típ|us (csap|ás, csap|osz) úgy értend?, mint pl. a kékfest?k nyomóformája. Ezt ugyanis csap|ni, nyomni kell, a lenyomat pedig szü kségszer?en mindig egyforma. Ez a típ|us (egyforma) értemény e, mert a pecsét, nyomóforma mindig ugyanazt a lenyomatot adja. Típ|us pecsétet is jelentett (mondhatjuk ma is: csapasz = amivel csapni lehet).
A csap|ás és típ|us szó egyezése könnyen igazolható:

Ógörög
tüp|osz [tupoV] = csap|ás, nyomás, a **kijárt út** is csap|ás, nyom
tüp|é [tuph] = csap|e: ütés
tüp|ász [tup?V] = csap|ász: kalapács (ki ne értené a csapász szót?)
tüp|**ószisz** [tup|?**si**V] = csap|**ózás**: benyomás (ógörög -**ószisz** **ozás**, -**özés**)

Tüp|osz és csapás tehát biztosan egy és ugyanaz a szó, csak némi kiejtési eltéréssel. A tip|ikus szó az ógörögben tüp|**ikósz** [tup|ik?V] = „csap|**ikás**”: formázható, képlékeny (ógörög -**ikósz** ma -**ikás,** pl. pántl|ikás, any|ikás). Bizonyára csapkodással alakítható anyagról van itt szó.
3.) Top fordítva: pot, pat, pet. Például pat|ics fal = tap|ics fal, agyagból tap|icskolt, azaz tap|asztott fal. Ugyaninnen adatik, hogy az egyik felület a másikon: pót, mib?l pót|ol, pót|lás, pót|lék. Angol patch|y = pót, pet|le = odasimul. Páty|olgat (pat|olgat) = takargat. A pat|ina is két felület érintkezése. Angol pett|ing = simogatás, a gyököt visszafordítva ma: tap|i. Angol pat = veregetés, ütögetés (lásd fordítva: tap|s), magyar pat|ália, pat|é (cset|e-pat|é). A veregetés, tehát össze-össze illesztés értemény eb?l: patt|ant, patt|og, pat|a, pat|kó
Pat > pacs: pacs|kol (fordítva: csap|kod), pecs|ét, német petsch|aft = pecs|ét, patsh|en = pacs|kol, pas|kol, a németek ezt úgy értik, hogy: tap|sol.
Német patsch|hand = pacs|kéz, azaz „csap|kéz”)
Tap ellentétes jelentéssel:
tép, tép|áz, tép|el?dik, táp|ászkodik.

tap, tep, tép, tip, top, tüp, táp, csap, csep, csép, csáp, csöp, csepp,
csöpp, sap, pit, pet, pat, pitt, patt, pacs, pecs, patsch, patch
egyetlenegy szógyök – huszonnégy féle kiejtéssel.

[1] A tőszónev neve, a szem, más gyökb?l származik, lásd a 48. SZÍN, SZÉN, SCHÖN, SHINE cikkben.

[2] A német f?névi igenév képz?, az -en, illetve a -n és a magyar -eni, -ni ugyanaz, csak a németben már lekopott az -eni, -ni végz?l az i hang.

[3] Pl. papnevelde = papnövelde.

[4] Mint pl. szíved v nélkül szúd, id. Vörösmarty Mihály két versszakát a Vén cigányból: „Sz?d teljék meg az öröm borával, Húzd, s ne gondolj a világ gondjával.”

[5] A szóösszerhúzás gyakori, pl. kegyelmed > kend, tekintetes > tés, kamomilla > kamilla stb.

Varga Csaba

Ajánló